

PROCEDURA POSTĘPOWANIA W PRZYPADKU CYBERPRZEMOCY

Każdy akt przemocy rówieśniczej, w tym także cyberprzemocy, nakłada na szkołę obowiązek podjęcia odpowiednich działań, do których można zaliczyć m.in.:

- ustalenie okoliczności zdarzenia;
- zabezpieczenie dowodów;
- poinformowanie o sytuacji rodziców uczniów – uczestników zdarzenia;
- objęcia pomocą poszkodowanego ucznia;
- podjęcia działań wobec agresorów, w tym zastosowania środków dyscyplinujących zgodnie z obowiązującym regulaminem szkoły i rodzajem przewinienia;
- powiadomienia policji: m.in. w sytuacji, gdy sprawa jest poważna, kiedy zostało złamane prawo, gdy sprawca nie jest uczniem szkoły i jego tożsamość nie jest nikomu znana.

INFORMACJA O CYBERPRZEMOCY W SZKOLE – może pochodzić od:

- poszkodowanego ucznia (w praktyce raczej zdarza się to bardzo rzadko),
- rodziców ofiary,
- uczniów, którzy są świadkami zdarzenia,
- nauczycieli,
- anonimowej osoby, która nie chce ujawniać swojej tożsamości.

Bez względu na to, kto zgłosi w szkole informację o cyberprzemocy, należy potraktować ją poważnie i podjąć dalsze działania.

ŚWIADEK CYBERPRZEMOCY

Rola świadka cyberprzemocy jest niezwykle ważna. W zależności od jego postawy może przyczyniać się do rozprzestrzeniania aktów agresji w sieci (jeśli sprawca jest przez świadka wspierany), jak również do zaprzestania cyberprzemocy (kiedy świadek reaguje na sytuację krzywdzenia). Trzeba jednak zdać sobie sprawę, że młodymi ludźmi będącymi świadkami cyberprzemocy targają różne wątpliwości i emocje – najczęściej boją się, że sami staną się obiektem prześladowań, obawiają się etykiety donosiciela, nie chcą się mieszać w nieswoje sprawy. Bardzo ważne jest zatem zapewnienie odpowiedniej opieki i poczucia bezpieczeństwa osobie, która jest świadkiem prześladowania. Absolutnie nie wolno narazić świadków na zemstę i groźby ze strony sprawcy, dlatego też postępowanie wyjaśniające musi być pełne dyskrecji.

ANALIZA ZDARZENIA

Mając informację o cyberprzemocy wobec ucznia należy przede wszystkim zachować spokój i zdrowy rozsądek, a następnie:

- dowiedzieć się dokładnie, co się stało,
- wyjaśnić fakty i ustalić okoliczności zdarzenia,
- skontaktować się z innymi nauczycielami, pedagogiem szkolnym lub psychologiem i zespołowo dokonać oceny zdarzenia oraz zaplanować dalsze postępowanie,
- poinformować dyrektora szkoły.

ZABEZPIECZENIE DOWODÓW

Zabezpieczając dowody cyberprzemocy należy pamiętać, aby zapisać:

- datę i godzinę otrzymania materiału,
- treść wiadomości,
- dane nadawcy (nazwę użytkownika, adres e-mail, numer telefon komórkowego itp.) lub adres strony www, na której pojawiły się szkodliwe treści.

Zapisane pliki należy zachować na dysku komputera i absolutnie nie dokonywać żadnych zmian w skopiowanym tekście. Warto także zapisać link do strony, na której te treści się znalazły.

Dowodami cyberprzemocy mogą być:

- e-maile;
- SMS-y i MMS-y;
- wiadomości nagrane na pocztę głosową;
- nagrania filmowe, zdjęcia, grafiki;
- wpisy na stronach internetowych;
- screeny materiałów zamieszczonych na portalach społecznościowych, stronach internetowych;
- komentarze w serwisach społecznościowych, na blogach itp.;
- treści rozmów prowadzonych w komunikatorach.

Rejestrowanie dowodów cyberprzemocy

● **Telefon komórkowy** - Nie kasować wiadomości. Zapisać wszystkie wiadomości zarówno tekstowe, jak i nagrane na pocztę głosową w pamięci telefonu.

● **Komunikatory** - Niektóre serwisy pozwalają na zapisywanie rozmów. Można również np. skopiować rozmowę i wkleić do edytora tekstu), zapisać i wydrukować.

● **Strony serwisów społecznościowych, WWW** - Aby zachować kopię materiału, należy zapisać zrzuty ekranu i wydrukować.

- **Czat** - Należy zapisać zrzuty ekranu lub sporządzić automatyczny zapis chatu do pliku tekstowego, jeśli aplikacja to umożliwia.
- **E-mail** - Należy wydrukować wiadomość, przesłać ją do nauczyciela lub pedagoga, który zajmuje się ustaleniem okoliczności zajścia. Zachowanie całości wiadomości, a nie tylko samego tekstu jest bardziej pomocne, ponieważ zawiera informacje o jej pochodzeniu.

Postępowanie gdy uczeń jest ofiarą cyberprzemocy

- Zalecenie uczniowi, by unikał kontaktu ze sprawcą, ignorował go nie odpowiadając na maile, telefony, zaczepki czy komentarze itp.
- Zatrzymał dowody działalności sprawcy przemocy: e-maile, sms-y, mms-y, zdjęcia, filmy, zrzuty ekranu w celu przedstawienia ich osobom dorosłym.
- Jeśli to możliwe, zalecenie by pokrzywdzony uczeń zastanowił się nad zmianą swoich danych kontaktowych w komunikatorach, zmianą adresu e-mail, numeru telefonu komórkowego itp.
- Jeśli korzysta z komunikatora, to ustawił go tak, żeby nikt spoza listy kontaktów nie mógł się z nim połączyć.

IDENTYFIKACJA SPRAWCY

Większość aktów cyberprzemocy ma miejsce w grupach rówieśniczych (np. wśród uczniów tej samej klasy lub szkoły). Dzięki temu ofiary doświadczające przemocy w internecie są w stanie zidentyfikować swoich dręczycieli. Są jednak sytuacje, kiedy sprawca posługuje się tzw. „skradzioną tożsamością” i w ramach swoich krzywdzących działań wykorzystuje telefony innych uczniów, ich profile w serwisach społecznościowych czy konta pocztowe. Kiedy ustalenie tożsamości agresora jest niemożliwe, warto skontaktować się z dostawcą usługi w celu usunięcia z sieci kompromitujących lub krzywdzących materiałów.

ZGŁOSZENIE NARUSZENIA REGULAMINU DO ADMINISTRATORA SERWISU

Można zgłosić się do administratora serwisu, w którym opublikowano krzywdzące ucznia materiały, by usunął szkodliwe treści. Może to zrobić nauczyciel lub rodzic (warto odpowiedzieć taką opcję opiekunowi ucznia). Zgłoszenia dokonuje się zazwyczaj za pomocą specjalnych przycisków lub formularzy powiadomień na stronie serwisu lub wykorzystując zamieszczone w zakładce „Kontakt” dane witryny.

Osoba poszkodowana lub świadek przemocy może zgłosić do administratora serwisu naruszenie regulaminu i zażądać interwencji.

DZIAŁANIA WOBEC SPRAWCY

- **Rozmowa z uczniem-sprawcą** cyberprzemocy o jego zachowaniu – spokojna i nieoceniająca rozmowa, której celem jest m.in. ustalenie okoliczności cyberprzemocy oraz wspólne poszukanie przyczyn i rozwiązania sytuacji trudnej. Uczeń powinien otrzymać jasny i zrozumiały dla niego komunikat dotyczący konsekwencji jego postępowania (sankcje określone w wewnętrznych przepisach danej szkoły) oraz zostać zobowiązany do zaprzestania swojego działania i usunięcia z internetu niewłaściwych treści. Podczas rozmowy powinny zostać ustalone sposoby zadośćuczynienia wobec ofiary cyberprzemocy.
- **Powiadomienie rodziców** sprawcy o zaistniałym zdarzeniu (z przedstawieniem materiałów dowodowych), omówienie z nimi zachowania dziecka (przyczyn – co mogło spowodować takie zachowanie), a także zapoznanie z konsekwencjami dla ucznia m.in. o podjętych przez szkołę środkach dyscyplinarnych wobec ich dziecka. Bardzo ważne jest, aby zaangażować rodziców we współpracę ze szkołą celem pomocy dziecku i w miarę możliwości ustalić zasady tej współpracy. Dobrym pomysłem jest opracowanie kontraktu dla dziecka określającego zobowiązania ucznia, rodziców i przedstawiciela szkoły oraz konsekwencje nieprzestrzegania przyjętych wymagań i terminy realizacji zadań zawartych w umowie.
- **Objęcie sprawcy opieką psychologiczno-pedagogiczną** – praca, np. pedagoga lub psychologa szkolnego z uczniem powinna być ukierunkowana m.in. na zrozumienie konsekwencji niewłaściwego postępowania oraz kształtowanie odpowiedniego sposobu korzystania z nowych technologii.
- **Dalsze postępowanie wobec sprawcy** – w uzasadnionym przypadku można zaproponować uczniowi (za zgodą rodziców) skierowanie do specjalistycznej placówki i udział w spotkaniach terapeutycznych.

POMOC OFIERZE

1. **Poinformowanie rodziców** o zaistniałym problemie oraz okazanie im wsparcia i pomocy ze strony szkoły. Podczas rozmowy z rodzicami należy przedstawić kroki, jakie zostały podjęte w celu wyjaśnienia sytuacji, a także zapewnić o pomocy psychologiczno-pedagogicznej w szkole poszkodowanemu dziecku.
2. **Zapewnienie wsparcia psychologiczno-pedagogicznego** – za zgodą rodziców należy objąć dziecko niezbędnym wsparciem pedagoga lub psychologa szkolnego – uczeń powinien otrzymać instrukcję jak ma się zachować, aby zapewnić sobie poczucie bezpieczeństwa oraz co zrobić, aby nie doprowadzić do potęgowania agresji w sieci.
3. **Monitorowanie sytuacji** – udzielając wsparcia uczniowi należy sprawdzać, czy przemoc ze strony sprawcy ustała oraz czy nie są prowadzone działania odwetowe. Ważne, aby na bieżąco kontrolować samopoczucie ucznia oraz w tym zakresie współpracować z jego rodzicami. Jeśli wskazana jest specjalistyczna pomoc, należy poinformować o tym rodziców oraz dobrze byłoby wskazać miejsca, gdzie rodzic i dziecko mogliby taką pomoc uzyskać (np. u psychoterapeuty).

ZGŁASZANIE SPRAWY NA POLICJĘ LUB DO SĄDU

Nie każdy akt cyberprzemocy w szkole wymaga powiadamiania policji czy sądu. W większości przypadków (zwłaszcza, gdy sprawca jest znany i jest to uczeń danej szkoły) sprawa załatwiana jest przy użyciu dostępnych nauczycielom środków wychowawczych. Są jednak sytuacje, które wymagają zawiadomienia odpowiednich służb. Jeśli zagrożone jest bezpieczeństwo ucznia lub gdy doszło do naruszenia prawa, dyrektor ma obowiązek zgłosić sprawę na policję lub do prokuratury.

Instytucje publiczne są zobowiązane do powiadomienia organów ścigania w przypadku przestępstw ściganych z urzędu.

Źródło:

Borkowska A., Cyberprzemoc w szkole. Poradnik dla nauczycieli. Bezpieczni w sieci z OSE, NASK Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2021.